

TARTALOM.

	Oldal
Előszó — — — — —	V
Tartalomjegyzék — — — — —	VIII
Képek jegyzéke — — — — —	XI

Első rész. Az unitárizmus előtti kereszténység.

I. Fejezet. A vallás, mint örökség — — — —	1
II. Fejezet. Az Új-testamentum vallása — — —	3
III. Fejezet. A keresztény tanítások fejlődése a niceai zsinatig — — — — —	7
IV. Fejezet. A niceai zsinat és a szentháromság dogmájának fejlődése 381-ig Krisztus után — —	12
V. Fejezet. Az orthodox teológia kiteljesedése (Kr. u. 451-ig). — — — — —	18

Második rész. Az unitárizmus úttörői Európában.

VI. Fejezet. A protestáns reformáció és az újkori unitárizmus kezdetei. (1517—1530) — — —	25
VII. Fejezet. Antitrinitárizmus a korai anabaptisták között. (1517—1530) — — — — —	29
VIII. Fejezet. Servet Mihály élete. (1511—1532) —	35
IX. Fejezet. Antitrinitárizmus Észak-Olaszországban (1517—1553) — — — — —	45
X. Fejezet. Antitrinitárizmus a Grisons-ban. (1542—1579) — — — — —	48
XI. Fejezet. Servet Franciaországban. (1532—1553)	55
XII. Fejezet. Servet pöre és kivégeztetése Genfben. (1553) — — — — —	62
XIII. Fejezet. Antitrinitárizmus Genfben Servet után (1553—1566) — — — — —	72

- XIV. Fejezet. Antitrinitárius irányzatok Zürichben és Bázelen. (1553—1565) — — — — — 79

Harmadik rész. Unitarizmus Lengyelországban.

- XV. Fejezet. Az antitrinitarizmus kezdete Lengyelországban, 1565-ig — — — — — 86
- XVI. Fejezet. A lengyelországi antitrinitárius egyházak növekedése és megszerveződése. (1565—1579) 95
- XVII. Fejezet. Socinus Faustus és a szociniánizmus kifejlődése Lengyelországban. (1579—1638) — 104
- XVIII. Fejezet. A szociniánizmus hanyatlása, bukása és száműzetése Lengyelországból. (1638—1660) 117
- XIX. Fejezet. A szociniánusok a száműzetésben (1660—1803) — — — — — 129
- XX. Fejezet. A szociniánizmus Hollandiában. (1598—1750) — — — — — 140

Negyedik rész. Az unitarizmus Erdélyben.

- XXI. Fejezet. Erdély az unitarizmus kezdetéig, 1564-ig 149
- XXII. Fejezet. Dávid Ferenc és az unitarizmus emelkedése Erdélyben. (1564—1569) — — — — 156
- XXIII. Fejezet. Az erdélyi unitarizmus Dávid Ferenc haláláig. (1569—1579) — — — — — 163
- XXIV. Fejezet. Az erdélyi unitarizmus Dávid halála után. (1579—1690). A kálvinista elnyomás százada — — — — — 176
- XXV. Fejezet. Az erdélyi unitarizmus az osztrák uralom alatt, 1690—1867; a katolikus elnyomás egy és egynegyed százada — — — — — 185
- XXVI. Fejezet. A magyarországi és erdélyi unitárius egyházközségek a huszadik században — — 196

Ötödik rész. Az unitarizmus Angliában.

- XXVII. Fejezet. Az unitarizmus úttörői Angliában 1644-ig — — — — — 202
- XXVIII. Fejezet. Biddle János és utódai. (1644—1687) — 213

	Oldal.
XXIX. Fejezet. Az unitárizmus terjedése az angol egyházban: a trinitárius vita. (1687—1750) — —	222
XXX. Fejezet. Az unitárizmus terjedése a disszenter egyházak között: az áriánus mozgalom. (1703—1750) — — — — — — — — — —	234
XXXI. Fejezet. Az unitárius forradalom az angol egyházban: Lindsey Theophilus megszervezi az első unitárius egyházközséget. (1750—1808) —	245
XXXII. Fejezet. A szabadelvű disszenter egyházközségek nyíltan is unitáriussá lesznek Priestley József vezetése alatt. (1750—1804) — — —	256
XXXIII. Fejezet. Az angol unitárizmus a tizenkilencedik században — — — — — — — — — —	265

Hatodik rész. Az unitárizmus Amerikában.

XXXIV. Fejezet. Az unitárizmus kezdete Amerikában. (1750—1805) — — — — — — — — — —	279
XXXV. Fejezet. Az unitárius vita Amerikában. (1805—1835) — — — — — — — — — —	292
XXXVI. Fejezet. Az amerikai unitárizmus meg akarja találni önmagát: belső viták és fejlődés. (1835—1865) — — — — — — — — — —	309
XXXVII. Fejezet. Az amerikai unitárizmus megszervezése és elterjedése. (1865—1925) — — — — —	324
XXXVIII. Fejezet. Az unitárius történelem értelme és tanulságai — — — — — — — — — —	336

Függelék.

Irta: Szent-Iványi Sándor.

Unitárius missziói törekvések — — — — — — — — — —	340
I. Nem-keresztények között végzett unitárius külmisszió — — — — — — — — — —	342
1. Magyar unitárius külmisszió (343). 2. Az indiai unitárius misszió (343). 3. Japán (348). 4. Afrika (350). 5. Amerikai néger (350). 6. Amerikai indiánok (350). 7. Mohamedánok, zsidók (351).	
II. Unitárius missziói törekvések keresztény népek között — — — — — — — — — —	353

1. A magyar unitáriusok (353).	2. Szociniánusok (356).	3. Angol és amerikai unitáriusok (357).	4. Brazília (358).	5. Izland.	6. Fokföld (358).	7. Palesztina.	8. Csehszlovákia. A Csehszlovák Unitárius Egyház (359).	9. Norvégia (361).	10. Svédország (362).	11. Dánia.	12. Észtország (363).	13. Belgium.	14. Franciaország (364).	15. Elzász-Lotharingia.	16. Svájc (365).	17. Svájc francia részében.	18. Németország (366).	19. Olaszország.	20. Bulgária (367).																					
A Szabadelvű Keresztények Nemzetközi Társasága																			368.																					
A Szabadelvű Keresztény Nők Nemzetközi Uniója (372).																			A Leideni Nemzetközi Iroda, az ifjuság szervezete (373).																					
Az unitárius külmissziói törekvések tanulságai																			—	—	374																			
III. Unitárius belmissziói törekvések																			—	—	—	—	—	376																
A Filipino Független Egyház																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	391			
A Csehszlovák Egyház																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	399		
Szabadelvű keresztények Hollandiában																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	412	
Az Univerzalista Egyház																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	414	
Befejezés																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	417.
Az unitárius történelem nevezetesebb dátumai. Összeállította: Dr. Wilbur Morse Earl																			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	424

KÉPEK JEGYZÉKE.

1. Krisztus-kép a VI. századból	—	Szemben a	16	oldallal.
2. Áriánus szimbolum	—	—	16	"
3. " "	—	—	16	"
4. Nagy Konstantin	—	—	17	"
5. II. Constantius	—	—	17	"
6. Valens császár	—	—	17	"
7. Erasmus Rotterdamus	—	—	64	"
8. Michael Servetus	—	—	64	"
9. Servet-emlékmű Genfben	—	—	65	"
10. " " Vienne-ban	—	—	65	"
11. Socinus Faustus	—	—	112	"
12. Socinus Faustus sírja Luclawice-ben	—	—	112	"
13. Varsó a XVII. században	—	—	113	"

14. Krakó főtere a XVII. században	Szemben a	113	oldallal.
15. János Zsigmond fejedelemmé választása — — — — —	" "	160	"
16. Kolozsvár a XVI. században —	" "	161	"
17. A főtéri templom Kolozsvárt —	" "	161	"
18. János Zsigmond — — — — —	" "	164	"
19. Dávid Ferenc relief — — — — —	" "	165	"
20. Dávid Ferenc mellszobra — —	" "	165	"
21. A kerek kő — — — — —	" "	165	"
22. A vallásszabadság kimondása (1568) — — — — —	" "	172	"
23. Dávid Ferenc aláírása és pecsétje	" "	173	"
24. Déva vára — — — — —	" "	173	"
25. A dévai vár alaprajza — — —	" "	174	"
26. Dávid börtöne a dévai várban	" "	175	"
27. Biandrata György — — — — —	" "	175	"
A k o l o z s v á r i f ő i s k o l a.			
28. Az „első főiskola“ nagyterme —	" "	176	"
29. A „harmadik főiskola“ — — —	" "	176	"
30. Az új kollégium — — — — —	" "	177	"
31. A kolozsvári unitárius templom —	" "	177	"
32. A kolozsvári templom belülről	" "	177	"
33. A kolozsvári egyházközség klenodiumai — — — — —	" "	178	"
34. Az unitárius püspöki ház kapuja	" "	178	"
35. A székelykeresztúri régi gimnázium — — — — —	" "	179	"
36. A székelykeresztúri új főgimnázium — — — — —	" "	179	"
37. A tordai gimnázium és templom	" "	180	"
38. A kálnoki fatorony — — — — —	" "	180	"
E r d é l y i u n i t á r i u s t e m p l o m o k.			
39. Régi erdélyi templom — — —	Szemben a	181	oldallal.
40. A homoród-oklándi templom —	" "	182	"
41. A homoród-almási templom —	" "	183	"
42. A homoród-karácsonfalvi templom	" "	183	"
43. Biandrata György aláírása — —	" "	184	"
44. Békes Gáspár aláírása — — —	" "	184	"
45. Pécsy Simon aláírása — — —	" "	184	"
46. Székely Mózes érme — — —	" "	184	"
47. Szent-Ábrahámi L. Mihály püspök	" "	185	"

48. A kénosi templom — — — —	Szemben a	188	oldallal.
49. A vargyasi templom — — —	" "	188	"
50. A köyendi templom belülről —	" "	189	"
51. Az énlaki templom menyezete	" "	189	"
52. Az énlaki templom menyezetének róvás-írásos felírata — — —	" "	190	"
53. Toroczkó — — — — —	" "	191	"
54. A toroczkói templom ajtaja előtt	" "	191	"
55. Lázár István püspök — — —	" "	192	"
56. Körmöczy János püspök — —	" "	192	"
57. Augusztinovics Pál — — — —	Utána.		
58. Berde Mózsa — — — — —	Ugyanott.		
59. Ótordai Székely Miklós püspök	Szemben az előbbivel.		
60. Aranyosrákosi Székely Sándor püspök — — — — —	Ugyanott.		
61. Fanghné Gyújtó Izabella — —	"		
62. Perczelné Kozma Flóra — — —	"		
63. Jézus (a Munkácsy-féle képről)	Szemben a	193	oldallal.
64. Paget János — — — — —	" "	194	"
65. Kriza János püspök — — — —	" "	194	"
66. Ferencz József püspök — — —	" "	195	"
67. Dr. Boros György teológiai tanár, majd püspök — — — — —	" "	196	"
68. Dr. Brassai Sámuel — — — —	" "	196	"
69. Brassai szülőháza Toroczkó-szent- györgyön — — — — —	" "	197	"
70. Brassai fiatalkori képe — — —	" "	197	"
71. Brassai aláírása — — — — —	" "	197	"
72. Bölöni Farkas Sándor, Berde Mózsa és Brassai Sámuel sír- emlékei — — — — —	" "	197	"
73. A székelyudvarhelyi templom —	" "	198	"
74. A marosvásárhelyi templom —	" "	198	"
75. A segesvári templom — — —	" "	199	"
76. A brassói templom felavatása —	" "	200	"
77. A pécsi Mindszentek temploma	Utána.		
78. A pécsi Mindszentek templomának homlokzata — — — — —	Ugyanott.		
79. A budapesti unitárius épület —	Az előbbiekkal szemben.		
80. A budapesti unitárius Misszió- ház temploma — — — —	Ugyanott.		

81. A budapesti Misszió-ház templomának szószéke — — — —	Szemben a	201	oldallal.
82. Penn Vilmos — — — — —	"	"	248
83. Milton János — — — — —	"	"	248
84. Newton Izsák — — — — —	"	"	248
85. Lindsey Theophilus — — — —	"	"	249
86. Az Essex Street Unitarian Chapel, London — — — — —	"	"	249
87. Dr. Priestley József emlékszobra	"	"	264
88. Priestley temploma Birminghamben — — — — —	"	"	264
89. A „Church of the Messiah“, az előbbinek utóda — — — —	"	"	264
90. A Mill Hill Chapel, Leeds-ben —	"	"	265
91. A „Manchester College“, Oxfordban — — — — —	"	"	266
92. A „Unitarian College“, Manchesterben — — — — —	"	"	266
93. A „Channing House School“ —	"	"	267
94. A „Channing School“ ma — —	"	"	267
95. Carpenter E. József — — — —	"	"	276
96. Martineau Jakab — — — — —	"	"	276
97. Tagart Edward — — — — —	"	"	276
98. A Hope Street Unitarian Church Liverpool-ban. Dr. Martineau temploma — — — — —	"	"	277
99. Franklin Benjámín — — — —	"	"	282
100. Jefferson Tamás elnök — — —	"	"	282
101. Adams János elnök — — —	"	"	282
102. Adams Quincy János elnök — —	"	"	283
103. Lincoln Ábrahám elnök — —	"	"	283
104. Taft H. Vilmos elnök — — —	"	"	283
105. A King's Chapel Boston-ban —	"	"	294
106. Freeman Jakab — — — — —	"	"	294
107. Dr. Channing Ellery Vilmos —	"	"	295
108. A Channing-emléktemplom Newport-ban — — — — —	"	"	295
109. Az Amerikai Unitárius Társulat régi épülete — — — — —	"	"	304
110. Az Amerikai Unitárius Társulat új épülete — — — — —	"	"	304

111. A Meadville Theological School Meadville-ben — — — —	Szemben a 305 oldallal.	
112. A Meadville Theological School Chicago-ban — — — —	" " 305	"
113. Dr. Channing Ellery Vilmos (Fest- mény) — — — —	" " 314	"
114. Parker Tivadar — — — —	" " 315	"
115. A Parker - emléktemplom Bos- ton-ban — — — —	" " 315	"
116. Ahol a Meadville Theological School hallgatói imádkoznak	" " 322	"
117. A Harvard Divinity School —	" " 323	"
118. A Harvard-egyetem főkönyvtára	" " 323	"
119. Dr. Eliot E. Károly — — —	" " 324	"
120. Dall H. A. Károly — — — —	" " 324	"
121. A Pacific Unitarian School for the Ministry, Berkeley-ben —	" " 324	"
122. Dr. Wilbur Morse Earl, e könyv szerzője — — — —	" " 325	"
123. Emerson Waldo Ralph — — —	" " 332	"
124. Bryant C. Vilmos — — — —	" " 332	"
125. Longfellow W. Henry — — —	" " 332	"
126. Hawthorne Nathaniel — — —	" " 332	"
127. Clarke Freeman Jakab		
128. és aláírása — — — —	" " 333	"
129. A Church of the Saviour, Brook- lynban — — — —	" " 334	"
130. Arlington Street Church, Bos- tonban — — — —	" " 334	"
131. A Priestley-Chapel, Philadel- phia-ban — — — —	" " 335	"
132. A First Church, San-Francis- co-ban — — — —	" " 335	"
133. A First Parish, Dorchester-ben	" " 335	"
134. Rammohun Roy rajah — — —	" " 342	"
135. Rabindranath Tagore — — —	" " 342	"
136. Brahma templom Calcutta-ban	" " 343	"
137. Unitárius templom Madras-ban	" " 343	"
138. Dr. McCauley Clay — — — —	" " 346	"
139. A japán unitáriusok vezetősége	" " 346	"

140. A japán unitáriusok épülete To- kióban — — — — —	Szemben a 347 oldallal.		
141. A német templáriusok koloniája Jaffában — — — — —	" "	347	"
142. Dr. Capek F. Norbert — — — — —	" "	368	"
143. Capek Norbertné — — — — —	" "	368	"
144. Az I. A. R. F. épülete Utrecht-ben	" "	368	"
145. Aglipay György érsek — — — — —	" "	369	"
146. A Filipino Független Egyház pecsétje — — — — —	" "	369	"
147. Tuckerman József — — — — —	" "	384	"
148. Ellis Sallie — — — — —	" "	384	"
149. Dix L. Dorottya — — — — —	" "	384	"
150. Fuller Margit — — — — —	" "	384	"
151. Richmond Anna — — — — —	" "	385	"
152. Hale, Fretwell és Miss Richmond	" "	385	"
153. Dr. Farsky Károly — — — — —	" "	404	"
154. Dr. Procházka A. Gusztáv — — — — —	" "	404	"
155. A Husz-templom Prágában — — — — —	" "	405	"
156. Az Ambroz-templom, Hradec- králové-ban — — — — —	" "	405	"
157. A St. Walburg-templom Zut- phen-ben — — — — —	" "	412	"
158. A Groote-templom Deventer-ben	" "	412	"
159. Remonstráns templom Hilver- sum-ban — — — — —	" "	413	"
160. Remonstráns templom Amszter- damban — — — — —	" "	413	"
161. Az amszterdami remonstráns tem- plom belseje — — — — —	" "	414	"
162. Az amszterdami remonstráns tem- plom szószéke — — — — —	" "	414	"
163. Pál apostol hittérítő útjainak tér- képe — — — — —	" "	415	"